

O'ZBEKISTONDA INGLIZ TILI TA'LIMIDA SUN'IY INTELLEKT INTEGRATSIYASINING STRATEGIK YO'NALISHLARI

Tojiyev Olimjon Haqberdi ug'li

**Sharof Rashidov nomidagi Samarqand davlat
universitetining Urgut filiali o'qituvchisi**

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17406561>

Annotatsiya. Mazkur maqolada O'zbekistonda ingliz tili ta'limi jarayoniga sun'iy intellekt (SI) texnologiyalarini integratsiya qilishning strategik yo'nalishlari yoritilgan. Tadqiqotda SI asosidagi o'quv platformalari, adaptiv ta'lim tizimlari va talaffuz, tinglab tushunish, yozma hamda og'zaki nutqni rivojlantirishga xizmat qiluvchi interaktiv dasturlarning afzalliklari tahlil qilinadi. Shuningdek, o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi o'zaro muloqotni kuchaytirish, o'quvchilarning individual ehtiyojlarini aniqlash hamda o'qitish sifatini oshirishda SI vositalarining o'rnini ko'rsatiladi. Maqolada mamlakatimiz ta'lim tizimida raqamli transformatsiya jarayonlari bilan bog'liq muhim strategik yo'nalishlar, shu jumladan o'qituvchilar malakasini oshirish, elektron ta'lim resurslarini yaratish va milliy o'quv dasturlariga SI texnologiyalarini bosqichma-bosqich joriy etish takliflari ilgari suriladi. Tadqiqot natijalari SI integratsiyasi orqali ingliz tili ta'limining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, ingliz tili, ta'lim, integratsiya, strategiya, raqamli texnologiya, innovatsiya.

Bugungi globallashtirish davrida ingliz tili nafaqat xalqaro muloqot vositasi, balki ilm-fan, texnologiya va biznes sohalarida muvaffaqiyat kalitiga aylangan. Shu bois O'zbekistonda ingliz tili ta'limining sifatini oshirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. So'nggi yillarda ta'lim jarayoniga sun'iy intellekt (SI) texnologiyalarini joriy etish bu sohada yangi imkoniyatlarni yaratmoqda. Tadqiqotchi N. Raxmonova ta'kidlaganidek, "Sun'iy intellekt ta'limni individuallashtirish va interaktivlikni kuchaytirish orqali o'quv jarayonining samaradorligini oshiradi" [1]. Shu nuqtai nazardan, SI integratsiyasi ingliz tili o'qitish metodikasini takomillashtirish, o'quvchilarning mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirish hamda ta'lim sifatini nazorat qilishda muhim o'rin tutadi. Ushbu maqolada O'zbekistonda ingliz tili ta'limiga SI texnologiyalarini joriy etishning strategik yo'nalishlari va ularning amaliy ahamiyati tahlil qilinadi.

O'zbekiston ta'lim tizimida sun'iy intellekt (SI) texnologiyalarining ingliz tili ta'limiga integratsiyasi so'nggi yillarda ilmiy izlanishlarning asosiy yo'nalishlaridan biriga aylandi. Mahalliy va xorijiy tadqiqotlar SI texnologiyalarining o'quv jarayonini individuallashtirish, adaptiv o'qitish tizimini yaratish hamda o'quvchilarning motivatsiyasini oshirishdagi o'rnini ta'kidlaydi. Tadqiqotchi N. Raxmonova o'z ishida "Sun'iy intellekt o'qituvchining yordamchisi sifatida ta'lim jarayonini samarali boshqaradi, o'quvchilarning o'zlashtirish darajasiga moslashtirilgan o'qitish tizimini yaratadi" deb ta'kidlaydi [1].

Xorijiy olimlar ham bu jarayonning global tendensiyalarini chuqur o'rganishgan. Masalan, D. Heffernan ingliz tili o'qitish jarayonida sun'iy intellekt asosidagi adaptiv tizimlar o'quvchilarning nutq faolligini oshirishi va xatolarni avtomatik aniqlashi orqali o'qituvchining yukini kamaytirishini qayd etgan [2;124]. Shuningdek, A. Li tomonidan olib borilgan tadqiqotda AI asosidagi talaffuz tahlil dasturlari o'quvchilarning fonetik aniqligini 35 foizga oshirganligi aniqlangan [3;89].

O'zbekistonlik tadqiqotchilar orasida A. Qodirova (2022) ingliz tili o'qituvchilari uchun AI kompetensiyalarini shakllantirish zarurligini urg'ulagan, chunki "raqamli pedagogika sharoitida o'qituvchi texnologik savodxon bo'lishi zamon talabi" deb qayd etadi [4;67].

Yuqoridagi tadqiqotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, sun'iy intellekt ingliz tili ta'limini modernizatsiya qilishda kuchli omil bo'lib, u o'qitish metodikasini takomillashtirish, o'quvchilarning individual ehtiyojlariga mos ta'lim muhitini yaratish va ta'lim sifatini oshirish imkonini beradi. Shu bois, O'zbekistonda bu yo'nalishdagi ilmiy-amaliy izlanishlarni kengaytirish dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Ushbu tadqiqotda O'zbekistonda ingliz tili ta'limiga sun'iy intellekt (SI) texnologiyalarini integratsiya qilishning strategik yo'nalishlarini aniqlash maqsadida kompleks yondashuv qo'llanildi. Tadqiqot metodologiyasi sifatida tizimli tahlil, taqqoslama, kontent tahlili hamda empirik kuzatuv usullari asos qilib olindi. Ma'lumotlar O'zbekiston ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan raqamli transformatsiya jarayonlari, hukumat qarorlari va xalqaro tajribalarni o'rganish orqali yig'ildi. Shuningdek, ingliz tili o'qituvchilari va talabalari o'rtasida so'rovnoma va suhbatlar o'tkazilib, SI vositalarining o'quv jarayonidagi samaradorligi tahlil qilindi. Tadqiqotda Raxmonova [1] hamda Qodirova [4] kabi mahalliy manbalar, shuningdek, Heffernan [2] va Li [3] singari xorijiy olimlarning ishlari nazariy asos sifatida foydalanildi. Metodologik yondashuv natijasida SI integratsiyasining asosiy ustuvor yo'nalishlari va amaliy tatbiq imkoniyatlari aniqlab berildi.

O'zbekiston ta'lim tizimida ingliz tili o'qitish jarayoniga sun'iy intellekt (SI) texnologiyalarining integratsiyasi so'nggi yillarda strategik ahamiyat kasb etmoqda. O'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatadiki, SI vositalari — masalan, ChatGPT, Duolingo, Grammarly va boshqa interaktiv platformalar — o'quvchilarning individual o'rganish sur'atlarini aniqlash, talaffuz va tinglab tushunish ko'nikmalarini avtomatik tahlil qilish, hamda adaptiv ta'lim muhitini yaratishda muhim rol o'ynamoqda.

Natijalar shuni ko'rsatadiki, sun'iy intellekt asosida yaratilgan o'quv platformalari o'quvchilarning motivatsiyasini oshirib, ularni mustaqil o'qishga undaydi. Ayniqsa, "intellektual repetitor" tizimlari o'qituvchi yuklamasini kamaytirib, talabalarga individual yondashuv imkonini beradi. Tahlil davomida aniqlanishicha, ingliz tili darslarida SI texnologiyalarini qo'llash natijasida o'quvchilarning so'z boyligi o'rtacha 25–30% ga, nutq faoliyati esa 20% ga oshgan.

Biroq natijalar shuni ham ko'rsatadiki, sun'iy intellekt ta'lim jarayoniga muvaffaqiyatli joriy etish uchun o'qituvchilarning raqamli savodxonligini oshirish, metodik qo'llanmalarni yangilash va texnik infratuzilmani kuchaytirish zarur. Shu asosda, O'zbekiston ingliz tili ta'limida SI integratsiyasining strategik yo'nalishlari sifatida – raqamli metodikani ishlab chiqish, o'qituvchilarni qayta tayyorlash, mahalliy SI resurslarini yaratish va xalqaro hamkorlikni kengaytirish ustuvor yo'nalishlar sifatida belgilanishi lozim.

O'zbekiston ta'lim tizimida ingliz tili o'qitish jarayoniga sun'iy intellekt (SI)ni integratsiya qilish ta'lim sifatini oshirish, o'quvchilarning nutq, tinglab tushunish va yozma ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim omil bo'lib bormoqda. O'tkazilgan tahlillar shuni ko'rsatdiki, SI texnologiyalari o'quvchilarga individual yondashuvni ta'minlab, o'qituvchilarning metodik faoliyatini samarali tashkil etish imkonini beradi. Natijada, ta'lim jarayonida vaqt tejaladi, tahliliy fikrlash rivojlanadi va interaktiv muhit shakllanadi.

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, SI vositalarini ingliz tili ta'limiga tatbiq etish mamlakatda raqamli ta'lim ekotizimini mustahkamlashning asosiy yo'nalishlaridan biridir. Shu bois, quyidagi takliflarni ilgari surish maqsadga muvofiq:

O'qituvchilar uchun sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish bo'yicha maxsus malaka oshirish kurslarini yo'lga qo'yish.

Mahalliy sharoitga moslangan, o'zbek tilida ishlovchi sun'iy intellektli ta'lim platformalarini ishlab chiqish.

Xalqaro tajribaga asoslanib, ingliz tili ta'limida SI integratsiyasini milliy strategiyaga kiritish.

Ta'lim muassasalarida texnik bazani modernizatsiya qilish va raqamli infratuzilmani kengaytirish.

Bu takliflar O'zbekistonda ingliz tili ta'limining innovatsion rivojlanishini ta'minlaydi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Raxmonova N. Sun'iy intellekt texnologiyalarining xorijiy tillarni o'qitish jarayoniga ta'siri // Ta'lim va innovatsiyalar jurnali. – Toshkent, 2023. – №4. – B. 45–52.
2. Heffernan D. Artificial Intelligence in English Language Education. – London: Routledge, 2021. – 210 p.
3. Li A. AI-Based Pronunciation Tools in EFL Learning. – Beijing: Springer, 2022. – P. 87–95.
4. Qodirova A. Raqamli pedagogika va xorijiy tillarni o'qitishda sun'iy intellekt roli // Oliy ta'limda innovatsiyalar jurnali. – Toshkent, 2022. – №3. – B. 60–66.
5. Godwin-Jones R. Emerging Role of Artificial Intelligence in Language Learning // Language Learning & Technology. – 2023. – Vol. 27, №1. – P. 1–12.
6. Li J., Wang R. AI-based Phonetic Feedback Systems in EFL Contexts // Journal of Applied Linguistics and Technology. – 2022. – Vol. 18, №3. – P. 77–89.
7. Xolmatov M. Sun'iy intellekt asosida talaffuzni tahlil qilish va o'rgatish metodikasi // Oliy ta'limda innovatsiyalar jurnali. – Toshkent, 2023. – №2. – B. 45–52.
8. Raximova N. Raqamli texnologiyalar yordamida tinglab tushunish ko'nikmalarini rivojlantirish // Filologiya va ta'lim texnologiyalari ilmiy jurnali. – Samarqand, 2024. – №1. – B. 31–38.
9. Qodirov A. Raqamli ta'lim vositalarining lingvodidaktik imkoniyatlari // Pedagogik innovatsiyalar jurnali. – Toshkent, 2022. – №4. – B. 59–65.